

Calvià presentava l'any 1995 un document anomenat Agenda Local 21. Era una proposta que va sorprendre, perquè marcava uns objectius ambiciosos per a un municipi símbol d'un desenvolupament territorial i turístic que es posava en qüestió pels seus efectes mediambientals, econòmics i socials i que es demostrava esgotat. Entre els desafiaments que l'Agenda marcava hi havia la recerca de la qualitat mediambiental, la limitació d'un creixement potencial immobiliari desproporcionat, la modernització de l'oferta turística amb l'ampliació de la temporada, la diversificació de la seva base econòmica i la millora de la qualitat de vida residencial. Pura i maca teoria, pensaren molts. Què ha passat cinc anys després? Què se n'ha fet d'aquells objectius?

L'Agenda Local 21 de Calvià

Maria Ferrer Oliver

Alguns dels qui viuen a Calvià s'han assabentat de la feina que s'ha dut a terme, perquè n'han estat, en el seu darrer tram, protagonistes. Del document inicial han sortit deu línies d'acció i quaranta iniciatives concretes que pretenen dibuixar un futur distint. Són mesures que pretenen, per exemple, que el municipi, entre residents i turistes, no passi dels 150.000 a 250.000 habitants d'aquí quinze anys, i que la seva població no superi les 215.000

persones. Com diu el fulletó que s'ha repartit pel municipi, l'Agenda és "el que hem de fer", és Local perquè és "a nivell municipal" i és 21 perquè és per "afrontar el segle XXI amb garanties de futur". La idea sorgeix de la Conferència de Nacions Unides de Río de Janeiro (1992), on es va establir un pla d'acció conegut com Programa 21. En ell, es deia que els canvis mediambientals necessaris no es podien dur a terme sense la implicació dels poders locals. Fou a partir d'aquests supòsits que Calvià decidí d'encarregar a Fernando Prats la redacció del primer document de l'Agenda Local 21, presentat el mes de novembre del 1995.

Es tractava d'una exposició teòrica que explicava els perills de les destinacions turístiques mediterrànies "madures", de les quals Calvià n'era representatiu. A partir dels anys seixanta, aquest municipi de 14.275 hes. i 56 quilòmetres de litoral havia sofert un creixement urbanístic desmesurat i caòtic que, trenta anys després, tenia el perill d'entrar en una fase de decadència. "La baixada de la demanda turística als inicis dels anys noranta va ser la manifestació més evident de les seves mancances i defectes (del model de desenvolupament): visió a curt termini, envelliment i inadaptació de les instal·lacions turístiques, massificació i maduresa del model de sol i platja (...). L'amabilitat i els atractius del nostre municipi podien esdevenir saturació i sensació opressiva", assenyalava un dels documents de feina de l'Agenda.

A partir d'aquesta anàlisi, el primer treball, més filosòfic que no pas pràctic, definia la metodologia que s'havia de seguir per assolir els objectius, que es podien resumir en els següents: equilibri entre el desenvolupament econòmic i social i la protecció del medi ambient; harmonia entre progrés econòmic i qualitat de vida; avinença entre benestar social i preservació de l'entorn; i el pas d'una tendència insostenible a un desenvolupament sostenible. Es marcaven diferents passes, que suposaven, en primer lloc, la definició del que s'anomenen Àrees Temàtiques Clau (ATC), de les quals s'havia de fer una exposició de la seva situació actual i futura, aquesta darrera en dos sentits, primer com a escenari tendencial de no aplicar-se les mesures proposades en l'Agenda, i segon com a escenari sostenible, resultat de l'aplicació d'aquestes mesures. A partir d'aquí, havien de sorgir les propostes i, finalment, els programes concrets d'actuació municipal, sempre basats en aquestes propostes i en tota la filosofia anterior.

PARTICIPACIÓ

Cal dir que en tot aquest procés es preveia la participació d'un fòrum ciutadà, integrat per més d'un centenar de persones de tots els àmbits socials i econòmics del municipi, i la creació de comissions

especialitzades en cada una de les anomenades ATC. Així mateix, la metodologia proposada incloïa, com a final del procés, un "referèndum popular", que es va traduir en una campanya de peticions d'adhesió al programa Calvià Agenda Local 21, que tengué lloc a principis del 1999 sota el nom Missió Possible. Signaren gairebé 6.000 calvianers.

persones. I sense que això suposi augmentar el consum d'aigua, la producció actual de residus o el nombre de vehicles que circulen per les seves carreteres. No sembla gens fàcil.

Què és l'Agenda Local 21? Un dels principals objectius de l'ajuntament ha estat que els conceptes i les idees es-

Les comissions foren presidides per reconeguts experts. Se'n crearen sis, cada una corresponent a una ATC: Integració i Qualitat de Vida, que tenia com a responsable Antoni Tarabini; Economia, Turisme i Diversificació, dirigida per Miquel Alenyà; Medi Ambient Local, per Miquel Morey Andreu; Sistema Urbanístic, per José Manchado Rojas; Patrimoni Cultural, per Lleonard Muntaner; i Sectors Ambientals Clau, per Antonio Estevan.

A cada un d'aquests òrgans, dels quals formaven part tècnics, es va fer una valoració de la situació inicial d'on partia Calvià, amb dades del 1995. Els resultats oferien, com mostren els documents de treball, "clars i obscurs". El municipi tenia una població total de 153.875 habitants, si se sumava el nombre de turistes que es xifrava en 112.930 i de residents (40.959). Cada una de les ATC s'avaluava a partir de diferents conceptes. Per exemple, es consideraren quatre referències per als Sectors Ambientals Clau: residus, aigua, energia i transports. S'establiren tres nivells, satisfactori, millorable i insuficient, les dues darreres (energia i transports) es considerà que eren en un estat "insuficient", pel consum creixent d'energia elèctrica i per la problemàtica greu de comunicacions que pateix el municipi. El consum d'aigua i la producció de residus s'avaluaren com a "millorables". Així es va fer amb cada una de les ATC. En alguns casos, qüestions com l'economia local, els nuclis residencials, la cohesió i la qualitat de vida o la formació i capacitat, obtenien un nivell satisfactori. Les conclusions generals foren que existia una forta multiplicació de la pressió humana sobre el medi, especialment sobre el litoral; que hi havia problemes derivats de la fragilitat de la integració social; un progressiu deteriorament i una insuficient preservació del patrimoni natural i cultural; l'envelliment d'una indústria turística no abastament renovada; i els ja anomenats problemes dels Sectors Ambientals Clau.

TENDÈNCIA PERILLOSA

"Què podria succeir a Calvià en el futur si, en lloc d'aprofundir en els canvis iniciats a principis dels anys noranta s'aplicassin criteris de desenvolupament tradicionals, encara vigents a moltes zones del litoral balear i mediterrani, i s'insistís a apostar per un escenari de futur basat en l'expansió turística i residencial?". Aquesta és la pregunta que es plantejaren just després d'analitzar les diferents comissions la situació inicial. La resposta fou negativa. Totes les referències analitzades a l'any 95 mantenien la seva situació negativa o, en la majoria dels casos, empitjoraven, amb el resultat d'un desbordament de la capacitat de càrrega de població, dificultats d'integració social, agudització del deteriorament del patrimoni natural i cultural, pèrdua de competitivitat com a destinació turística, massificació i progressiu deteriorament dels nuclis de població i desbordament insostenible dels sectors ambientals clau.

Aquest escenari imaginari de futur ens mostra un Calvià amb una població total de 244.125 personals (174.688

turistes i 64.437 residents), en el qual si, amb dades del 1998, cada calvià consumia 103 litres d'aigua cada dia, l'any 2015, de no adoptar-se cap mesura, es passaria a 170 litres. El nombre de vehicles que circulen, també diàriament, per les carreteres del municipi, en aquest període, passaria dels 70.000 als 126.000 i la quantitat de residus produïts, de 41 milions de quilos cada any a 81 milions.

El tercer escenari analitzat per cada àrea temàtica s'anomena "escenari de rehabilitació integral" i mostra l'evolució ideal que hauria de seguir el municipi (amb l'estratègia Agenda Local 21). S'aconsegueix que totes les referències de les sis ATC millorin la seva situació i, en el cas de les situacions més greus, com serien el consum d'aigua i d'energia, la problemàtica es conté i no empitjora.

DEU LÍNIES D'ACCIÓ, QUARANTA INICIATIVES

I com arribar a aquesta situació? Després dels primers anys de treball de les comissions i del fòrum, el maig de 1998 es presentà un informe on se seleccionaven deu línies d'acció i, dins cada una d'elles, quaranta iniciatives concretes (triades entre un centenar de propostes) a desenvolupar a través de programes del govern municipal. Aquestes línies d'acció estratègica són:

1.- Contenir la pressió humana, limitar el creixement i afavorir la rehabilitació integral del territori i del seu litoral.

Entre les tres iniciatives concretes incloses en aquest apartat hi ha la revisió del Pla general d'ordenació urbana, que ha suposat la desclassificació de gairebé 1.400 hectàrees de sòl urbanitzable i la seva conversió en rústic. Es fixen també actuacions urbanístiques com el Passeig Calvià, un eix de trenta-tres quilòmetres d'extensió que pretén unir un municipi caracteritzat per la seva dispersió i mala comunicació entre els nuclis urbans, tot fomentant l'ús d'altres mitjans de transport com la bicicleta.

2.- Afavorir la integració, la convivència i la qualitat de vida de la població resident.

Un dels motius d'aquesta línia estratègica és la manca d'arrels locals de bona part dels ciutadans de Calvià. S'ha de tenir en compte que, dels 30.000 habitants de dret (empadronats i que hi resideixen habitualment), només un 25% és nascut al municipi i un 13% no és espanyol. Iniciatives concretes destacades d'aquest apartat (en té un total de set) són el programa "Viure a Calvià", que subvenciona l'adquisició d'habitatges a joves, famílies amb pocs ingressos i persones amb problemes de disminucions; la posada en marxa de cursos de formació i d'orientació, per part de l'Institut de Formació i Ocupació (IFOC) o de Cases de Cultura-Centres de Dia a cada nucli.

3.- Preservar el patrimoni natural, terrestre i marítim.

La revisió del Pla general d'ordenació urbana, que ha suposat la desclassificació de gairebé 1.400 hectàrees de sòl urbanitzable i la seva conversió en rústic.

Les sis iniciatives previstes per desenvolupar aquesta línia inclouen el desenvolupament d'un pla pilot alternatiu per substituir la regeneració artificial d'arena de les platges, un sistema que s'ha aplicat a diferents platges del municipi i que sempre ha estat molt criticat per les organitzacions ecologistes. Es projecta també fer una gestió sostenible de l'aigua natural de Calvià, i fer un inventari i controls de qualitat dels recursos super-

ficials (torrents,...) o subterranis (aquífers, pous,...).

4.- Recuperar el patrimoni històric, cultural i natural.

Pretén impulsar el parc arqueològic del puig de sa Morisca, identificar la xarxa de camins i miradors del municipi i posar en marxa un centre d'art contemporani dins un dels parcs temàtics o multicentres recreatius previstos.

Aquesta línia d'acció estratègica té cinc iniciatives i el seu objectiu general és que els residents i els turistes coneguin i valorin la riquesa patrimonial, des del punt de vista històricocultural, de Calvià.

- 5.- Impulsar la rehabilitació integral dels nuclis de població residencials i turístics.

La seva justificació és la necessitat de recuperar els nuclis residencials i turístics del municipi, duent a terme demolicions d'edificis obsolets per transformar-los en espais públics i millorant la imatge exterior de façanes o rètols comercials. Són un total de tres iniciatives.

- 6.- Millorar Calvià com a destinació turística. Substituir creixement per qualitat sostenible, cercar l'elevació de les despeses per visitant i tendir a equilibrar la temporada turística.

Cinc iniciatives per garantir el futur de la principal font d'ingressos del municipi. Preveuen renovar la imatge comercial de Calvià, d'acord amb la política d'augment de la qualitat de la seva oferta turística, fer un pla de diversificació de la demanda turística per producte i mercat d'origen i cercar-ne la qualitat i proximitat (reducció dels temps de viatge), i potenciar l'hivern amb l'impuls al programa Calvià: un hivern europeu.

- 7.- Millorar el transport públic i afavorir els desplaçaments dels vianants i en bicicleta entre els nuclis i a l'interior.

Les iniciatives 30 i 31 són l'adequació del transport públic a les necessitats del municipi i l'elaboració d'un pla de mobilitat local i disseny d'infraestructures, des d'un punt de vista ecològic i de reducció de l'impacte a l'entorn.

- 8.- Introduir una gestió sostenible als sectors ambientals clau: aigua, energia i residus.

El consum d'aigua a Calvià, segons aquesta línia d'acció, s'ha d'estabilitzar o reduir. Per això es proposen mesures com campanyes d'estalvi, polítiques fiscals i de tarifes i l'exigència a les noves edificacions d'instal·lar, per exemple, comptadors individuals. Una altra de les tres iniciatives incloses pretén també estabilitzar o reduir el consum, en aquest cas, d'energia. Quant als residus, es vol actuar en la minimització en la seva producció i en l'impuls del reciclatge i del compostatge.

- 9.- Invertir en recursos humans i del coneixement, dinamitzar i diversificar el sistema econòmic.

Són un total de quatre iniciatives per a la millora del capital humà i dels seus coneixements i per estimular la diversificació econòmica local. Es proposa ampliar l'activitat de l'IFOC, el foment de noves projectes empresarials i la dinamització del món rural, amb l'aplicació de polítiques que serveixen per a la recuperació de les activitats agrícoles.

El consum d'aigua a Calvià s'ha d'estabilitzar o reduir. Per això es proposen mesures com campanyes d'estalvi, polítiques fiscals i de tarifes i l'exigència a les noves edificacions d'instal·lar, per exemple, comptadors individuals.

LES QUINZE ACTUACIONS IMMEDIATES

En la fase de demanar opinió als ciutadans sobre les deu línies d'actuació i les quaranta iniciatives que les desenvolupaven, es va decidir donar prioritat a quinze d'aquestes mesures concretes, que havien obtingut un ampli consens en el debat del fòrum assessor. La seva elecció, assenyalen els documents de treball, "té un triple significat: es tracta d'actuacions que s'han considerat urgents, que inclouen totes les àrees contemplades a l'Agenda, i que manifesten la ferma voluntat i el compromís municipal de desenvolupar, ara i en el futur, les propostes avalades per la participació social".

La primera d'elles és l'aplicació dels criteris de sostenibilitat del nou pla general, amb la desclassificació de sòl urbanitzable. La segona, l'estabilització del consum d'aigua, en un termini de deu anys, als mateixos nivells que en 1997, tant pel que fa al consum residencial com al turístic. En aquest apartat, es preveu un reciclatge urbà de l'aigua mitjançant la regeneració fins arribar a un 8% de la demanda total l'any 2001 i de l'11% en el 2007. La tercera actuació immediata és l'elaboració d'un pla local d'estalvi energètic; la quarta, potenciar l'estalvi, reciclatge i

reutilització dels residus sòlids urbans amb separació en origen amb els objectius percentuals següents: 20% enguany, 30% el 2001 i 70% el 2007. En cinquè lloc, es pretén posar en marxa un projecte pilot per a la rehabilitació de pedreres, vinculat al tancament de l'abocador d'escombraries i a la separació, la recuperació i el reciclatge de materials.

La resta d'actuacions a curt termini, algunes de les quals, donat que foren decidides l'any 1998, són en marxa o s'havien de fer en dates que ja s'han complert, són: iniciar accions públiques per a la transformació del transport públic (abans de desembre del 1998); moratòria de cinc anys d'obres importants en la costa, així com d'infraestructures vials amb impacte significatiu; finalització del Passeig Calvià en cinc anys; actuació pilot per a la conservació natural de platges (abans de juny del 99); creació d'un viver d'empreses (abans de desembre del 98) i ampliació de les mesures d'estímul a les petites i mitjanes empreses; dinamització del món rural; auditoria ambiental dels edificis municipals; creació del parc arqueològic Puig de sa Morisca; i, per últim, creació d'una oficina de Calvià: Agenda Local 21, per assessorar el ciutadà, promocionar i sensibilitzar per l'estalvi de recursos.

10.- Innovar el govern municipal i ampliar la capacitat d'inversió pública privada concertada.

La iniciativa 39 de modernitzar l'organització municipal es va dur a la pràctica el mes d'octubre de l'any passat, quan es va aprovar un decret que canvià l'estructura de funcionament del govern local. Entre les principals novetats hi ha l'assignació de la gestió directa de determinades actuacions a la batlessa, Margarita Nájera, com la definició global de l'Agenda Local 21, i la delegació de nombroses atribucions en una nova figura, el tinent de batle director general, de la qual n'és responsable Manel Suárez.

Algunes iniciatives són ja en execució, com la revisió del pla general o el Passeig Calvià. A la resta de casos, s'han establert terminis si es tracta d'actuacions que s'han de desenvolupar a curta, mitjana o mitjana llarga durada.

MISSIÓ POSSIBLE

Totes aquestes conclusions i propostes d'actuació decidides en les comissions temàtiques i en el fòrum ciutadà havien de passar per una "consulta popular", tal i com establia el primer document de l'Agenda. Aquesta campanya es va anomenar Missió Possible i es duqué a terme a finals del 1998 i principis del 1999. A ca seva, al carrer, els calvianers foren reclamats per firmar un manifest d'adhesió al programa. Se'ls demanava, en concret, que posassin una creu a un màxim de cinc de les deu línies d'actuació, les que considerassin prioritàries. Després, havien de posar el seu nom i el número de Document Nacional d'Identitat, per donar així "suport als objectius, accions i filosofia del programa Calvià Agenda Local 21". Gairebé 6.000 persones, el 30% de la població adulta del municipi, ho feren, un resultat que ha estat valorat com a molt satisfactori per part dels responsables municipals.

Encara que el camí està marcat, la feina de l'Agenda no està acabada. S'ha arribat a un grau important de concreció respecte al que s'ha de fer, però ara manca que els

responsables municipals, en aquesta i en les properes legislatures, actuïn en conseqüència. Tota l'activitat de l'Ajuntament ha de tenir les conclusions com a orientació de feina. De fet, a hores d'ara, qualsevol actuació es relaciona visualment, en els fulletons, amb la iniciativa amb què es correspon.

L'Agenda Local 21 no s'ha desenvolupat només a Calvià. Hi ha altres ciutats europees, com Copenhaguen (Dinamarca), Hèlsinki (Finlàndia) i Estocolm (Suècia), que han desenvolupat projectes similars. Els seus batles, a més de la representant de Calvià, Margarita Nájera, anaren el passat mes d'abril a Brussel·les per explicar el balanç de les seves actuacions.

Magaluf.

